

T T
473

ASUPRA
NOULUI IMPRUMUT DE 1.650.000 LEI

AL

ORAȘULUI CRAIOVA

DISCURS

PRONUNȚAT

ÎN ȘEDINȚA CAMEREI DE LA 4 APRILIE 1910

DE

NICOLAE ROMANESCU

BUCUREȘTI

IMPRIMERIA STATULUI

1910 Școala Normală de învățători Craiova

Donația Profesor ADREL MIRCEA
1933

Biblioteca Centrală

473

ASUPRA
NOULUI IMPRUMUT DE 1.650.000 LEI

AL

ORAȘULUI CRAIOVA

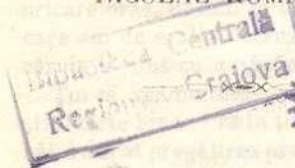
DISCURS

PRONUNȚAT

ÎN ȘEDINȚA CAMEREI DE LA 4 APRILIE 1910

DE

NICOLAE ROMANESCU

BUCUREȘTI

IMPRIMERIA STATULUI

1910

no 473

Domnilor deputați,

Ni se prezintă un proiect de lege în scop de a acordă comunei Craiova autorizarea de a contractă un împrumut (sunt deja două : unul de 1.100.000 lei, altul de 5.140.000 lei) spre a se termină, zice-se, lucrările de aducere și de distribuire a apei potabile în Craiova.

Luând cuvântul ca să fac câteva observațiuni, pe care le cred folositoare în starea actuală de lucruri a Craiovei și instructive indeobște, sper că nimeni nu se va îndoi asupra intențiunilor mele. Nu pot să nu fiu pentru lucrările de alimentare cu apă în oricare oraș, necum în orașul meu natal, în care am de multe decenii adânci rădăcini și căruia îi sunt cu desăvârșire atașat.

Țin să reamintesc — și d. prim-ministru o știe foarte bine — că în timp de doi ani de zile cât a durat pregătirea proiectului de lege sanitară, am stăruiț neconținut să se înscrie clar în lege dispozițiunea că nici un oraș nu va putea contractă vreun împrumut până când

nu va fi făcut împrumuturile necesare ca orașul să fie înzestrat cu apă și canaluri. Și fiindcă mi se părea că ideea mea nu era bine redată în proiectul de lege, cu îndărătnicie am luptat în comitetul delegaților și am izbutit ca ea să fie înscrisă în lege așa cum o concepusem, adică apa și canalizarea să treacă înainte de orice altă lucrare.

D-lor, este evident pentru mine ca și pentru d-voastre că alimentarea orașelor cu apă este lucrarea de competență pentru dezvoltarea lor. Apa și canalurile au fost, cu drept cuvânt, comparate cu vinele și arterele unui corp, căci sunt, în realitate, elementele principale, esențiale pentru a asigura salubritatea oricărei aglomerațiuni omenestii.

Craiova, ca multe alte orașe din țară, fiindcă nu a fost înzestrată cu aceste două mari servicii, are de suferit multe neajunsuri, are de înregistrat anual un spor de continuă maladiei, o stare regulat covârșitoare a mortalității asupra natalității. Cu toate acestea, Craiovenii, prin aleșii lor, de vreme îndelungată s'au ocupat de aceste două lucrări; și cred că n'aș greși dacă aș afirma că lucrările de alimentare cu apă și studiile pentru un proiect general de canalizare a orașului sunt mai cu seamă opera partidului liberal.

Așa, după studii superficiale făcute la 1889, s'a început încă din Aprilie 1898, pe când

aveam onoarea de a fi în capul administrațiunii comunale a Craiovei, studii serioase, amănunțite, cu d-l inginer W. H. Lindley, imediat însă întrerupte, la venirea partidului conservator.

În 1901,—revenind la putere partidul liberal,—spre a se putea efectua amândouă aceste lucrări importante, s'a încheiat în aceeași zi de către administrațiunea comunală liberală două contracte tot cu d-linginer Lindley, pe care îl chemaseră și orașele Ploiești și Iași, pe care l-a recomandat administrațiunii noastre, între alții, chiar d. prim ministru, pe atunci ministru de lucrări publice.

Din nenorocire, pe de o parte urile și interesele personale, pe de altă parte urile și interesele politice, au zădărnicit, încă, la 1904, toate lucrările. Când izvoarele erau deja găsite, la 1903, și o bună parte din materiale dobândite în condițiunile cele mai favorabile (e destul să vă spun că tuciul turnat vertical l-am plătit, adus în depozit la Craiova, cu 20 bani kgr., atunci când prețul lui, turnat orizontal, era de 35—40 centime kgr., realizând o economie asupra devizului d-lui Lindley de 208.000 lei); când totul ar fi putut fi terminat în doi ani de zile, deodată toate lucrările au stat locului aproape doi ani, sub pretext că trebuia să se aducă apă de la munte, de la distanța de 140 km., cheltuindu-se 15—20 milioane.

Acesta eră rezultatul unei campanii de intrigi, de ură și de invidie, în care actualul primar, mână în mână cu administrația conservatoare, avea partea principală, batjocorind lucrările de aducerea apei de la Gioroc și căutând să zădărnicească totul.

D-lor, lucrări'e pentru aducerea apei la Craiova, pornite cu atâta activitate încă de la 1901, erau proiectate pe baza unui deviz de 3.400.000 lei pentru a da câte 100 litri de apă pe cap de cetățean, rămânând ca conducta să se ranforțeze peste 8 sau 10 ani, îndată ce cetățenii s'ar fi fost deprins cu uzagiul apei, îndată ce nevoia s'ar fi simțit procurându-li-se atunci o îndoită cantitate de apă. Administrația comunală de la 1905 până la 1907 a modificat proiectul primitiv, dorind să dea 200 litri de cap de cetățean și a ridicat de la 3.400.000 lei la 4.500.000 lei și apoi la 5.140.000 lei devizul.

Administrația comunală de atunci a luat din împrumutul făcut la Banca agricolă 1.400.000 lei. Am aci cifrele exacte și țin să spun din capul locului, ca să nu fie nici o contestațiune, că nu arăt decât cifre care sunt conștiincios controlate și verificate de mine personal la diferitele case sau autorități. Puteți avea deplină încredere în ce vă spun. De altmintreli, mi-am făcut o regulă nestrămutată în viață să nu merg decât pe o cale: calea dreaptă,

Din 5.140.000 lei fostul primar luând 1.400.000 lei, restul de 4.000.000 s'a luat de la 1907 până astăzi și s'a cheltuit fără ca lucrările să fie terminate.

Neterminând lucrările cu 4.000.000 lei, primarul Craiovei s'a gândit să solicite acest nou împrumut.

De îndată ce am aflat că primarul Craiovei, care avusese pe mână, afară de veniturile ordinare în timp trei ani, și aceste 4.000.000 și încă 2.400.000 (în realitate 3.550.000 lei) și neconștient, de la început, se văitase că n'are fonduri ca să lucreze, ba crezuse de cuviință a se jelul chiar M. S. Regelui în vara anului trecut, de îndată ce am aflat că are veleități de a mai contracta împrumuturi, am socotit de datoria mea să atrag atențiunea d. lui ministru de interne asupra stării dezastroase în care se găsesc finanțele Craiovei.

D. sa a însărcinat pe un d. senator, foarte competent în materie financiară, să ia cunoștință de actele care le-am și prezentat cu un memoriu și să cerceteze starea finanțelor orașului nostru. D. senator a fost consternat de ceea ce a constatat, studiind de aproape bugetul Craiovei, și a declarat că orașul e în stare de faliment, așa că a tentat un nou împrumut fără a limpezi trecutul, fără a achita datoriile, este din partea pri-

marului a încercă un quasi-faliment fraudulos.

D. senator n'a depus raportul său; dar eu mi-am înaintat și d-lui ministru de interne și d-lui ministru de finanțe memoriul meu, unde toate cifrele sunt luate din bugetul comunei și din actele autentice cari se găsesse la ministerul de interne sau la primărie.

D-lor, când administrațiunea liberală a fost înlocuită cu cea conservatoare, la 1904, ea contractase în timp de patru ani trei mici împrumuturi 1) de 100.000 lei, de 500.000 lei și de 400.000 lei, pentru a aduce la îndeplinire contractul de pavaj făcut de administrațiunea conservatoare; 2) un împrumut de 750.000 lei, pentru stingerea datoriei flotante a Craiovei, și 3) un împrumut de 1.100.000 lei, pentru alimentarea orașului cu apă, — aceasta în ajunul căderii partidului liberal, și lăsându-se o bună parte din suma împrumutată în cassă. — Iar toată datoria orașului contractată de diferitele administrațiuni fie liberale, fie conservatoare, de la 1875 până la 1904, era de 6.300.000 lei.

Neconținut, însă, consiliile comunale liberale alese la 1901 și 1902, care căutase să se asemene consiliilor popoarelor occidentale, în râvna lor de a face ca populațiunea Craiovei să trăiască pe deplin din viața

de civilizație, adică potrivit cu principiile de igienă, au avut grijă de a sporii mereu veniturile orașului Craiova, fără de care cea mai mare parte din programul lor nu s'ar fi putut execută pe viitor de nici un consiliu.

Fără a pune impozite un lan măcar, ci fie prin economii, — de exemplu se cheltuia 65.000 lei cu imprimările orașului, ele s'au făcut cu 11.000 lei, câștigându-se 54.000 lei, anuitatea unui milion, — fie punând în valoare domeniul public, adică înființând monopolul pompelor funebre și al afișajului, creând serviciile de salubritate obligatorii, controlul alimentelor, chiria zarafilor cari ocupă piețele publice, apoi îmbunătățirea serviciilor de la abatoriul public, făcând frigorigere și o fabrică de gheață, etc., aceste consilii au ajuns să dea orașului Craiova, în scurtă vreme, venituri care astăzi trec de mai multe sute de mii de lei, — peste 300.000.

Grație numai acestor sporuri de venituri, devenea posibilă dezvoltarea Craiovei și sub alte administrațiuni, cu condițiunea ca în capul lor să stea oameni cu dor de a-și îndeplini datoria. În loc de aceasta, ce se întâmplă? Urmașii de la 1904, mână în mână cu actualul primar, au căutat să strice tot rostul lucrărilor pentru aducerea apei dela izvoarele din Gioroc și, părăsind totdeodată ideea de canalizare a orașului, au făcut în mod neregulat cu un d. Mihel Daniel

un contract de 2.400.000 de lei, în realitate 3.550.000 lei, pe care actualul primar s'a grăbit, s'a îndărătnicit, să-l execute, cu toate sfaturile ce i s'au dat ca să-l rezilieze, antreprenorul neîndeplinindu-și de la început obligațiunile.

Neînțelegând că această sumă reprezintă pentru Craiova ultima resursă ca să-și termine lucrările pentru apă și să înceapă rețeaua principală pentru canaluri, de oarece bugetul nu mai putea suporta să se facă un alt împrumut, primarul, cu inima ușoară, a mers mereu înainte, sleind grabnic toate resursele, dând orașul de mal și lăsând Craiova fără canalizare și fără apă.

De unde, însă, la 1904 împrumuturile făcute în timp de 30 ani, de opt primării diferite, reprezintă pentru Craiova o datorie de 6.309.000 lei, deolată datoria ei, în câteva luni, se urcă la 14.158.000 lei, adică se mai găsesc încă anuități pentru împrumuturi de 7.800.000 lei, după plecarea mea și a consiliului, în 1904, de la administrarea orașului, deși se pretindea că facerea unui parc ruinase orașul cu desăvârșire.

14.158.000 lei ! sau, socotind mai exact contractul pe care primarul actual, după ce îl atacase cu violență, nu s'a sfîșit să-l execute — monstruosul contract, cum l-a chemat d. Iulian Vrăbiescu, colegul nostru și con-

silier comunal, care astfel s'a acoperit față cu destrăbălarea ce domnește în administrațiunea comunei Craiova. — socotind mai exact peste tot 15.658.158 lei.

D lor, nu există în toată România nici un oraș mai împovărat în datorii și mai pornit pe panta prăpăstiei decât crașul Craiova.

Dar (în încăodată să precizez că dacă orașul Craiova s'a împrumutat în timpii din urmă pentru apă cu suma de 5.100.000 lei, 1.400.000 lei au fost ridicați de către fostul primar conservator, iar restul de aproape 4.000 000 lei, plus 3.500.000 lei, adică peste tot mai mult ca 7.000 000 lei, s'a pus la dispozițiunea actualului primar al Craiovei, care astăzi cere un nou împrumut.

D-lor, toate acestea le-am spus d-lui ministru de finanțe, dându-i și un memoriu. D. ministru de finanțe, citindu-l, mi-a spus: „Poate că ai dreptate; văd că și d-ta că Craiova este în starea cea mai deplorabilă; văd mai mult chiar : că are să fie și mai rău. Dar ce este de făcut ? Mai târziu s'o descurcă“.

Un fel de : „după mine potopul“, sau un fel de sistem, de altmitreli tradițional la noi : frâul liber pe capul administrațiilor comunale până dincolo de ce este imaginabil ; și dacă un oraș se încurcă sub un guvern, încurcătura va cădea pe guvernul

căre vine: „Locuitorii vor plăti“. Vor plăti, foarte bine; dar orice buget își are elasticitatea sa! Când elasticitatea bugetului se pierde, se va mai putea, oare, recăpăta ea ușor, dintr'un an într'altul?

Prin strădanie și chibzuință, precum v'am spus, așezând norme noi și spornice în administrarea finanțelor orașului, am restabilit odată, în 1902, elasticitatea bugetului, deja compromisă pe atunci.

Astăzi ea a dispărut cu desăvârșire.

Actualul primar, însă, nu se preocupă de așa puțin lucru. Dorind cu orice chip să facă împrumuturi, și nevoind să-și mai aducă aminte că în timp de trei ani necontenit s'a zis sărac, se proclamă deodată bogat.

Cheamă pe directorul contabilității, un personaj și capul cugetător al consiliului comunal în materie financiară. Iar directorul contabilității, care trebuie să se supună, într'o noapte, în mod miraculos, dă leșt bugetului și veniturile se urcă, se urcă mareu de la un milion nouă sute de mii la două milioane cinci sute de mii. Nu mai puțin de șase sute de mii de lei, inventate într'o noapte prin acest „tour de passe-passe“, în care șase sute de mii de lei, — ca să fiu exact, — intră și venitul eventual al apei, deși precum spune însuși raportul comitetului delegaților, lucrarea nu se va termina decât după un an, și nu s'ar putea înscrie, deci,

vreun venit de la serviciul apei în bugetul care începe, 1910—1911; și știți bine, d-lor, că raportul de față nu este alt decât o parafrază a expunerii de motive a d-lui ministru când a adus legea în Cameră; iar expunerea de motive, reproducerea raportului administrațiunii comunale către d. ministru de interne.

Media adevărată a veniturilor orașului Craiova de la 1902—1907 este de 1.690 000, iar de la 1907—1909 este 1.890 000. Chiar dacă s'ar pune o zecime, cum voiește primarul, nu s'ar putea ajunge niciodată nici la două milioane măcar.

În aceste venituri însă de 1.890.000, așa cum le arată primarul ministerului de finanțe, intră și arezi de moșii de la fonduri speciale cu care se întrețin oșebite instituțiuni și chiar ofrande, ca acelea pe care binevoiește a le da Maiestatea Sa Regele pentru săracii la Crăciun.

Ei bine, o mai îndrăsneală mistificare decât imaginarea acestui fantasmagoric buget, care se prezintă ministerului ca fiind de 2 $\frac{1}{2}$ milioane, nu s'a mai pomenit.

D. ministru de interne, văzând atâta îndrăsneală, a venit la comitetul delegaților cu un amendament care eră în realitate conceput de însuși d. ministru de finanțe, îngrijat de starea de ruină a Craiovei. Este un corectiv prețios adus legii și îmi fac o

datorie de a feliicită pe guvern pentru ideea sa, la care mă asociez cu plăcere, căci nu înțeleg să combat în totul proiectul guvernului, eu care în timp de douăzeci și cinci de ani am avut onoarea în trei rânduri să fiu primar și în mai multe rânduri consilier comunal al Craiovei, ci țin să fac cuvenitele observații, să dau cuvenitele sfaturi pe care le cred folositoare, ca sumele ce s'ar mai da administratorilor avutului Craiovei să fi date cu multă precauțiune, încredințate în mâini vrednice de a le mănui, și astfel ca să nu sufere nici buna reputație a orașului, astăzi dator la atâția furnisori, nici lucrările cari trebuiesc duse la bun sfârșit pentru dezvoltarea Craiovei. Cred, însă, că d. ministru de finanțe este în eroare dacă scotoțește că, îngrădind comuna Craiova cu măsurile prevăzute la art. II în acordarea celor 1.650.000 lei, s'a făcut tot ce eră de făcut ca să se poată termina într'un mod sigur lucrările pentru apă.

În articolul II din lege se citește :

„Ministerul finanțelor va dispune direct de partea din fondul comunal ce revine comunei Craiova, va dispune de asemenea de zecimile adiționale ale acestei comune asupra contribuțiilor directe, de venitul impozitului de 3 la sută asupra clădirilor astfel cum este așezat, și de venitul provenind din convertirea zilelor de presta-

țiune, spre a face direct către creditori serviciul anuităților împrumutului autorizat prin această lege, precum și serviciul împrumuturilor anterioare, întru cât acestea ar fi garantate prin unul din aceste venituri. În caz de insuficiență de venituri, ministerul finanțelor va prelua suma ce ar mai fi trebuincioasă pentru serviciul anuităților și din taxele ce se vor percepe pentru serviciul apelor la particulari, instituțiuni și autorități“.

Minunat! Dar printr'aceasta s'au înlăturat cumva dificultățile prezente? S'a prevăzut cum să se achite subvențiunile către Stat și ratele întârziate încă din 1907 și 1908, în sumă de 652.000 lei datorite pe ziua de 15 Martie (pe anul 1910 datorindu-se un milion) și pentru care e pus sechestrul nu numai pe fondul comunal, dar și pe tot felul de alte venituri, ca venitul piețelor, etc.? Cum, cele câteva sute de mii, mandatate și neplătite din cauza lipsei de numerar? Dar cei 278.000 lei, datorii în țară, potrivit tabloului înaintat de primar încă din anul 1909? Apoi cei 6—700.000 lei datorii și reclamații prin ministerul de externe de furnisori, de toți cei cari ne-au înlesnit înaintarea lucrărilor pentru apă?

Și, atunci, în starea aceasta de sechestrare continuă, de datorii de aproape două milioane, de insolvabilitate, într'un cuvânt,

cum să se facă încă un împrumut? Cine va fi naivul care îl va contracta?

Dar, înainte de toate, nu trebuie să se uite că *veniturile Craiovei nu sunt nici de 1.900.000 lei*. Aceasta nu o tăgăduiește d. ministru de finanțe, care, fiind dată pătrunderea d-sale, de îndată s'a convins de adevăr. Ele nu pot crește, căci puterea contributivă a Craiovei este foarte slabă. Și dacă s'a înaintat ministerului de interne un buget sporit în mod ne mai pomenit până la 2.500.000 lei, este ușor de văzut că aceasta s'a făcut numai cu scopul de a putea obține un împrumut și că prin copilărești plăsmuiri s'a ajuns la acest rezultat.

Așa cu excedentele: cele ce ni se arată sunt nu excedente, ci expediente, și ca dovadă este ce se vede cu excedentul din anul 1910, care, după toate regulile de contabilitate, nu se poate căuta decât în exercițiul închis din anul 1908—1909.

Apoi iată, în această privință, ce zice primarul în raportul său către d. ministru, pentru a cere aprobarea bugetului pe exercițiul anului 1908—1909, raport în care totdeauna, — să se observe, — mărturisește singur implicit că *veniturile nu depășesc în adevăr suma de lei 1.900.000*. „S'a procedat la stabilirea prevederilor bugetare pentru venituri, fixându-le la cifra de lei 2.131.804. În această

sumă intră și lei 200.000, prevăzuți la art. 16, bani ce se cuvin Craiovei din rezerva fondului comunal, conform art. 25 din legea asupra desființării axizelor“.

Tocmai d. ministru de finanțe știe foarte bine că în legea d-sale este o dispozițiune strictă, care prevede ca toate sumele provenite din rezerva fondului comunal, și care se distribuie comunelor numai la fiecare cinci ani să slujească înainte de toate la compensarea deficitelor.

Or, deficite sunt, negreșit.

Mai întâiu ar trebui acoperită datoria flotantă în țară (admițând că ar fi numai pe cât se arată), în sumă de 278.000 lei, despre care mai vorbii, pentru care s'a înaintat un tablou încă din 1909. S'a înscris în bugetul anului 1910 (și d. ministru de finanțe se poate convinge la ministerul de interne), — și acesta este un punct important de reținut pentru a învedera cum se întocmește bugetele la Craiova, — s'a înscris la „datorii“ în loc de 278.000 lei, 27.000 lei, tăindu-se numai un zero.

Adică după vechiul sistem de plăsmuiri a actualului primar, — fie zis în treacăt și ca să se illustreze mai bine mentalitatea d-sale.

Când am făcut parcul, — și parcul s'a făcut și plătit aproape numai din bugetele obișnuite ale anilor 1901—1907, din donațiunile private și a' e institutiunilor publice, —

costând pe oraș propriu zis circa 980.000 lei, iar nu milioane, pentru cuvântul foarte simplu că nu le-am avut nici în cassă nici împrumutate pretinsele milioane, și am spus deja ce împrumuturi s'au făcut și pentru ce s'au făcut cât am fost primar, — consilierul meu comunal de pe atunci, actualul primar, ca să acrediteze o absurdă legendă scornită de d-sa, uză de acelaș sistem. D sa a mers presărând prin toate ziarele, prin toate publicațiile electorale, — și posed ca probă manuscrisele chiar, — toate subconștientele sale plâsmuiri. Așa: unde s'a cheltuit 300 lei, d sa a scris 3.000; unde s'a plătit 1.090 lei, 19.000 lei; unde s'a plătit 28.000, — material de bazalt în oraș și la parc, — 288.000 lei. Și cu acest sistem comod dar... de a se intercală la sumele reale ici un 8, dincolo un 9, dincolo un 0, schimbându-se s. timile în mii, miile în zecimi de mii, zecimile de mii în sutimi de mii, d-sa, furnisor de materie a z'arelor opoziției, a ajuns la câte milioane a vo't.

Pe toată linia, pentru a obține împrumutul, se observă acelaș sistem de amăgire.

Astfel, nimic nu se limpezește în privința contractului de 2.400.000 lei, pentru lucrări intempestive, în privința contractului cu pricina, *acel acărui a executare*, în ruptul capului, — dacă expresiunea va fi adecuată cu situațiunea de astăzi, — *primarul a făcut o posibilă*, atunci când și de d. Vrăbiescu și de

comisiunea de juriconsulți și de comitetul liberal, i se zicea să o înlăture. atunci când se putea realiză lucruri care în adevăr salvau sănătatea și vieța cetățenilor.

Executarea dispozițiunilor din acest contract, pentru care e stabilit în caz când vărsămintele ministerului de finanțe n'ar îndestulă anuitatea, să se acopere lipsa de primăria Craieva din propriile ei venituri și cu drept de preferință asupra contribuțiunilor percepute pentru serviciul apelor de la particulari și de la diferitele instituțiuni din localitate, cere să se treacă în buget, anul acesta, 100.000 lei.

Se poate, oare, escamotă asemenea clare obligațiuni lua'e de comună?

Nu trebuie să se treacă, negreșit, în bugetul anului acesta 100.000 lei ca anuitate pentru contractul lui Mihel Daniel; iar la 1911 când va începe amortismentul, oșebit alte 145.000 lei?

Dacă cheltuelile sunt cele ce-am indicat în memoriul pe care l-am prezintat, dacă anuitatea este actualmente de 805.000 lei, prin faptul că trebuie ca anuitatea să crească la anul cu 145.000 lei, cheltuelile se vor mări vrând-nevrând, încă cu atât de aci înainte.

Astfel că, cu aceste sporuri la cheltueli, adăugate pe lângă cheltuelile pentru administrațiune, pentru siguranța publică, pen-

tru sănătatea publică, pentru instrucțiunea publică și culte, pentru serviciul de incendiu, pentru asistența publică, pentru iluminat, etc., suma cheltuielilor anuale se va ridica la 2.115.000 lei, adică cu 200 000 lei și mai bine decât ce are orașul în realitate ca venit.

Atunci, de unde să se mai adauge anual încă 96 000 lei ca unitate a împrumutului ce ni se cere să consimțim? Tîm să mai spun că în bugetul anului acesta, tot cu inimă ușoară, d. primar al Craiovei, nu numai că nu a oprit cheltuielile, dar le a crescut încă cu 225 000 lei.

Știu însă ce se pregătește, d-lor.

Într'un tablou, trimis de curând de primar și semnat de d. sa, am văzut că media veniturilor pe cei din urmă trei ani, 1907—1908—1909, este de 1.869.000 lei.

Am mai văzut, — și bine văzut cu ochii mei, — scris de mîna însăși a primarului, aceste adause la venituri: «serviciul apelor 150 000 lei și încă o zecime 109.520», — cu mențiunea, în privința zecimii: «care zecime se va pune după facerea împrumutului și care cu siguranță, în urma recensămîntului, se va mări».

Să examinez mai întâi u valoarea concepțiunii grandioase și secrete a primarului. D-sa voiește să lase să treacă momentul greu al contractării împrumutului fără să

turbure pe Craioveni; apoi, deodată, pe nesimțite, prin surprindere, să jumoale găina dătătoare de contribuții, care «cu siguranță, zice d sa, va da și mai mult după facerea recensămîntului», parecă ar voi să înțeleagă cine știe ce urcare neașteptată.

Nimeni, dar absolut nimeni, n'ar cuteză să pună pe cetățeni biruri noi în starea de desgust și de mâhnire în care se află Craiova, față de cele ce se petrec. Dar, admitînd că primarul și consiliul său ar avea acest trist curaj, cât ar da noul impozit, — zecimea plănută de primar și de intimitii săi în secretul cugetării lor?

Impozitele asupra cărora primarul plănuiește să pună o zecime, nu pot fi decât următoarele: impozitele directe și impozitele asupra clădirilor și locurilor virane.

Toate aceste impozite se poate urcă, după legea maximului, de primarul care n'a știut să gospodărească cu rost și economii încă cu o zecime, afară de impozitul licenței (24 854 în 1910) care a atins deja 4 zecimi.

Astf l avem 3 zecimi asupra impozitului funciar și 3 zecimi fixe la patente, la o laltă 89 430 lei, 3 zecimi fixe la căile de comunicație, 8 210 lei și 3°/₁₀ asupra clădirilor și locurilor virane, 92.728 (această dare în scădere asupra anului precedent, care însemnă 92.728 lei). Toate împreună 190.368

lei, la care punându-se încă o zecime, nu s'ar căpăta — e ușor de calculat — nici 64.000 lei, iar nu 109.520 cum pretinde primarul.

Și cu această ridicolă și odioasă sumă pretinde primarul să îndestuleze toate nevoile actuale și viitoare!

Dar mai întâiu e drept ca primarul să pună impozite? E drept ca populațiunea să mai suporte această zecime? Ar fi mai just — și o spun fără să se supere onoratul guvern — ar fi mai just, de vreme ce primarul a fost îngăduit, cum aș putea zice... tolerat ca Statul, să vină acuma — și m'aș ruga și eu alături cu primarul — cu un dar de un milion luat din excedentul bugetar al Statului. Aceasta ar fi de o dreptate elementară și foarte leal. Nu suntem noi, cetățenii Craioveni, vinovați că s'a tolerat un asemenea primar.

Apoi, se mai contează pe un spor de 150.000 lei de la serviciul apelor, atunci când serviciul va fi înființat, bineînțeles, iar nu anul acesta. Dar un milion șase sute de mii de lei, încăodată, nu poate fi de ajuns ca să se execute lucrarea. Ar trebui plătiți furnizorii și alții cari au dat munca lor până acum; aceasta este indispensabil, de o strictă onestitate.

Aceștia reprezintă, nu o datorie de 200.000 lei, precum foarte neexact se sus-

ține în raport, ci o datorie mult mai considerabilă, poate aproape un milion.

Nu am putut să-mi procur la ministerele străine sau la ministerul nostru de externe încă toate indicațiunile complete, dar din ce am putut culege din diferite surse, toate foarte sigure, trebuie să socotim: cel puțin 230.000 lei d-lui Lindley (cei avansați de d-sa numai), 60.000 Bolintineanu, 80.000 lei Gildner Motorwerke, Aschaffenburg (Diesel), 196.000 Schwalbach (contându-se dobânzile), 31.250 Böcking, 34.500 Borsig, 6.250 Schalker Röhrenwerk Mülheim an der Ruhr, 31.250 Bopp und Reuther, 31.250 Schalker Röhrenwerke, în fine 16.400 lei un automobil „Mercedes“, cum-părat acum câteva zile.

Pe de altă parte, ar trebui completată rețeaua de conducte pe o întindere de 27 kilometri; ar trebui făcute racordurile cu locuințele cetățenilor. Numai atunci lucrarea s'ar putea considera ca isprăvită. Dar, defalcând toate aceste cheltueli și admițând chiar numai mici cheltueli de exploatare, ceea ce e îndoielnic cu deprinderile cunoscute ale administrației actuale, s'ar putea oare contă la anul, peste doi ani, pe venitul enunțat de 150.000 lei?

Dar mai e încă ceva esențial.

La noi taxele pentru apă sunt așezate pe valoarea locativă. Trebuie să se dea cetățe-

nilor o cantitate minimă, fără de care nu există contract posibil între dânsii și comună; iar cetățeni, de îndată ce nu li se va mai dea acea cantitate minimală, sunt în drept să nu plătească.

Abonamentul e calculat pe baza unei furnizări de apă de 100 litri pe cap de cetățean.

Astăzi apa nu s'ar mai da decât unei părți din oraș, și nu s'ar mai da decât o părtică din ce s'a convenit a li se da Craiovenilor după ce s'au cheltuit atâtea milioane.

De teamă că, în lipsă de canalizare — și știți de ce nu s'a început canalizarea, — apele să nu se reverse pe stradă, formând iarna straturi de ghiață periculoase, d. Lindley mi-a spus că administrația a hotărât să se capteze o mult mai mică cantitate de apă, adică să nu se dea decât 50 de litri de fiecare cetățean. Nu este acesta un adevărat bluff, o glumă de un gust foarte amar? (Aplauze).

Dar eu n'ai susținea, d-lor deputați și d-lor miniștri, că nu e în stare actualul primar să ducă la bun sfârșit, în mod rațional, fără mari pagube pentru oraș, lucrarea atât de delicată și dificilă a distribuirii apei potabile.

Și e destul, cred, ca să o probez, să vă reamintesc că din cei 4.000.000 lei aproape ce i-a intrat în mână, — exceptând

câteva luni de administrație a comisiunii interimare, — D-sa a cheltuit în vreo trei ani, ca cheltueli mărunte, ca la a 10 a parte din acești 4.000.000 lei, sau circa 400.000, pe voiajuri, chirii transporturi, au'omobile, etc., după cum se vede din „Monitorul comunei” însuș.

Iar acum alte sume pentru un nou automobil.

Aci se poate vedea mentalitatea acestui domn primar.

Este în prăpastie; orașul a dat de mal cu desăvârșire și primarului îi trebuie mereu automobile.

A rămas uimit și d. ministru de finanțe când s'a încredințat despre aceasta.

Actualul primar al Craiovei nu e decât o jăcărie în mâna celor cari îl înconjoară.

Consiliul comunal, ieșit dintr'o tristă aventură nocturnă, nu poate bine călăuzi pe primar. Cei trei, patru consilieri capabili de a-l sfătui nu văd sfaturile lor urmate. Afară de acești trei, patru consilieri, ce consiliu este acela în care unul din consilieri nu-și exercită încă dreptul de alegător când s'a ales, și, deci, nu putea să fie ales? Altul își clădește nu știu a cătea casă, după ce a distrus o grădică publică cu samavolnicie. Altul, care ia în antrepriză pompele funebre; altul în sine, care primește să înlocuiască, cu o leafă de 100 lei lunar, pe intendentul primăriei, pe care el singur face să se șteargă din

buget; un consiliu în care se aud cuvintele de contracte monstruoase executate, cuvintele de banditism, à propos de distrugerea cu samavolnicie a grădinii publice; un consiliu în care unul din principalii membri, având o anumită însărcinare, este acuzat de rea administrare a banilor publici, iar el acuză pe ceilalți de incurcături și destrăbălare; un consiliu în care se falsifică procese-verbale, precum am dovedit-o chiar altor reprezentanți ai Craiovei.

De bună seamă că o anchetă financiară și o anchetă administrativă se impuneau. Cea financiară a început, dar după două zile, de îndată ce s'a văzut că inspectorul vrea să facă o anchetă serioasă, administrația comunală l-a rugat să părăsească primăria, să vină după Paște, ca primarul să poată face în tihnă, împreună cu ceilalți, faimosul său buget.

Ancheta administrativă nu s'a ordonat până acum.

Când Statul vine, d-lor, și pune sub epitropie pe primar și consiliul comunal, ca pe un minor retardatar, este sigur că înțelege că lucrurile au mers prea departe la Craiova.

E nevoie ca ambele anchete să se facă, și să se facă scrupulos, nu numai ca să se știe ce destrăbălare este în administrația comunală de acolo — aceasta sare în ochii tuturor, —

dar ca să se poată aviza la măsuri serioase și grabnice.

Eu propun, d-lor, ca să nu se permită a se face împrumutul până nu se va remania bugetul. Sunt lucruri extraordinare în acest buget extraordinar.

Astfel, un inspector al bunurilor, deși toate moșiile comunei sunt arendate, care este și consilier județean și un fel de inspector al județului, plătit cu sute de lei pe lună de la ambele administrații; un inspector al parcului, plătit tot cu sute de lei pe lună: se știe ce inspectează, poate turmele de oi aduse în parc ca să regenereze iarba. Trei arhitecți: la Craiova nu se construște nimic de comună, afară de buget, care se construște printr'un arhitect special. La serviciul salubrității cheltuieli de 200.000 lei, când în capul acestui serviciu este vestitul consilier, acela cu clădirile, când măturătorii de noapte nu există decât poate cum a existat într'un faimos războiu spitalele și regimentele de artilerie, numai pe hârtie; când se mătură ziua cu târnuri sălbătice, introducându-se în plămâni noștri, în plămâni copiilor noștri, microbii febrei tifoide și ai tuberculozei. Cheltueli și funcțiuni inutile de peste 120.000 lei, după cum s'a calculat de un fruntaș Craiovean. Numai la serviciul apelor se găsește o legiune de funcționari — dintre cari unii au

stat multă vreme, deși condamnați pentru mituire — cari s'au încuibat și îmbuibat acolo din banii împrumutați.

Dar faimoasele voiajuri ale primarului ?

Este timp, d-lor, ca să se pună capăt acestei destrăbălări neomenoase, neindurate, fără precedent.

În zadar legea spune că va lua toate veniturile orașului mai sus enumerate și va dispune de ele. Dacă în serviciul apelor, mai cu seamă, vor exista aceleași biurouri, este evident că primarul va striga și, dat fiind sistemul nostru de „laissez faire“, i se va pune la dispozițiune banii pentru achitarea personalului etc., căci e evident că Statul nu poate merge până a desființa serviciile de ordonanțare și de casierie ale comunei. Eu cred că de vreme ce guvernul a găsit de cuviință în mod excepțional și ne mai uzitat de a exercita puterea sa tutelară, ar fi absolută nevoie ca această tutelă să fie reală și să se manifeste prin măsuri efective și eficace.

Altfel, toate vor rămâne niște „pia desiderata“ Răul și cei răi vor merge înainte. Nu e nici drept, nici prudent să se pună biruri pe spinarea Craiovenilor. Așa li s'a dat, de altminteri, solemne asigurări de întreg partidul liberal din localitate.

Bugetul se poate îndrepta printr'o chibzuință conștiințioasă și prin economii, și

trebuie îndreptat, înainte de toate; dar aplicarea lui din cauza unora dintre consilieri, din cauza îndărătniciei primarului de a nu ascultă sfaturile bune, trebuie supravegheată neconținut de puterile publice, strict, precum prevede legea, prin dese inspecțiuni și racurgându-se la avertismente, la coercițiuni chiar, dacă va fi nevoie.

Urmează d-lor, poate, să tragem și un învățământ din starea de deconținură morală și materială a orașului Craiova; învățământul trebuie să fie ca noi să căutăm să împușinăm cât mai mult luptele politice în gospodăria orașelor noastre.

Cabală politică, formată din ură, din gelozii, din dorințe de a provoca căderea sau ridicarea vreunui partid sau vreunui grup, întrebuintând ca mijloace intriga, bârfirea, calomnia, lingușirea, nu este de natură a pregăti mersul înainte al orașelor noastre. Orașele sunt personalități morale. Din turburarea, din sguduirea lor, Statul de bună seamă numai foloase n'are să tragă. Din potrivă. Totul se înlanțuește în viața socială. Nu este drept ca să ne oprim la măsurile pe cari le-am luat până acum; nu este destul că am făcut legea de incompatibilitate între funcțiunea de primar și mandatul de deputat sau de senator: trebuie să căutăm ca toți împreună să găsim

administratorii cei mai destoinici ai orașelor noastre.

E timpul, mai cu seamă, să înceteze deprinderile culpabile ce se observă într'unele orașe unde câțiva bogătași, crezându-se castă privilegiată, nu se sfiesc câteodată să impună ca administrator pe un om al casei lor, care poate să fie un model de nepriecere, de destrăbălare, de inconștientă.

E de dorit să se lărgească viața noastră comunală. E de dorit ca guvernul să vie cât de curând cu un proiect de lege prin care să se dea comunelor colegiul unic — precum l-au mai avut deja, — bine înțeles cu reprezentațiunea proporțională și tot de odată cu buletinul uninominal. (Aplauze).

Trebuie să ne asociem cu toții la o muncă care ne interesează pe toți. Căci apa, de exemplu, canalizarea și toate lucrările de asanare privesc, de sigur, deopotrivă pe toate partidele. Să avem programe de lucrări de edilitate bine studiate, bine definite și hotărâte de toți împreună. Numai atunci va fi control în întrebuintarea banului public, continuitate în lucrări spre folosul orașelor și, deci, al Statului și, cred, și spre fala partidului liberal, dacă va veni el cu o asemenea lege.

Iată ce doresc din toată inima.

Biblioteca Centrală
Regională Craiova